

OSTRAVSKÝ

čolek

Časopis Zoologické zahrady
a botanického parku Ostrava

podzim / 2023
ročník XVII.

Akce v zoo 2024

2/2 **Pololetní prázdniny v zoo**

5/2 **Jarní prázdniny v zoo**
ve všední dny bude
otevřeno výukové centrum

15/3

17/2 **Valentýn v zoo**

1/4 **Velikonoce v zoo**
(zoo otevřena již od 8 hodin)

6/4 **Den ptactva v zoo**
(zvýhodněný vstup pro
nositele ptačích příjmení)

20/4 **Den Země v zoo**

1/5 **Vietnamazing**
nová kampaň EAZA

1/6 **Den dětí v zoo**

15/6 **Den pro včely a medobraní**

Zajímavosti ze světa zoologie

Každou první středu v měsíci probíhá v zoo cyklus odborných přednášek pro veřejnost Zajímavosti ze světa zoologie (mimo červenec a srpen). Vstup na přednášky je zdarma.

Záznamy z přednášek najdete na <https://www.zoo-ostrava.cz/cz/akce-v-zoo/prednasky-v-zoo/>.

Aktuální informace o dalších akcích najdete na www.zoo-ostrava.cz.

Sýkora modřinka

Úvodní slovo ředitele

Vážení příznivci ostravské zoo, podporovatelé, vážení přátelé!

Jsem nesmírně rád, že Vám můžeme představit další číslo časopisu Ostravský čolek, ve kterém se mimo jiné dočtete o některých významných odchovech ohrožených či vzácně chovaných druhů zvířat, o vzácných primátech, které jsme pro naši zoo získali. Představíme Vám naši práci v rámci ochrany ohrožených druhů rostlin a prostor věnujeme také rekapitulacím a významným událostem uplynulého období. V poutavém rozhovoru s vedoucí zoologického oddělení Jana Pluháčkovou hodnotí moderní chov šimpanzů v Pavilonu evoluce. Jde o komplexní pohled zooložky, chovatelky a koordinátorky Evropského *ex situ* programu pro šimpanze v jednom, pozornému čtenáři však jistě neunikne mnohem větší přesah a pozná širší souvislosti, které práce naší hlavní zooložky přinášá.

Je tomu přesně půl století, co byl v roce 1973 ve Washingtonu na setkání zástupců 80 zemí světa schválen text Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, která vyšla ve známost pod zkratkou CITES. Tato mezinárodní dohoda mezi vládami jednotlivých zemí, kterých je dnes 184, byla milníkem v ochraně ohrožených druhů živočichů a rostlin. Cílem CITES je zajistit, aby mezinárodní obchod s exempláři volně žijících zvířat a rostlin neohrožoval přežití druhů. Za tímto účelem Úmluva obchod reguluje a kontroluje. Ačkoliv naše země přidala svůj podpis až v roce 1992 tehdy ještě v rámci společného státu se Slovenskem a samostatná Česká republika je smluvní stranou od 1. 1. 1993, stali jsme se významným signatářem a spolehlivým a aktivním členem této Úmluvy. CITES u nás legislativně zaštiťuje Ministerstvo životního prostředí, se kterým Zoo Ostrava velmi úzce spolupracuje. Při příležitosti 50 let, kdy Úmluva spatřila světlo světa, je proto důležité tuto významnou událost připomenout.

U tématu ochrany přírody zůstaneme i na závěr, a to prostřednictvím chystané kampaně pod záštitou Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií, která nese název Vietnamazing. S ohledem na početnou vietnamskou komunitu na Ostravsku, díky zaměření Zoo Ostrava na chráněné oblasti ve Vietnamu, které jsou jedněmi z klíčových destinací naší podpory v rámci 3 Kč ze vstupu, a díky mnoha chovaným vietnamským druhům, chceme, aby tato kampaň v Ostravě silně rezonovala. O tom ale budeme informovat více v roce příštím...

Přeji Vám příjemné počtení!
Jiří Novák

Foto na titulní straně
Jeřáb bělošijí
(*Grus vipio*)

**Časopis vydala Zoologická zahrada
a botanický park Ostrava, příspěvková
organizace v roce 2023.,**
Michálkovicá 2081/197, 710 00
Ostrava, telefon: +420 596 241 269
e mail: info@zoo ostrava.cz

Zoo je otevřena denně po
celý rok od 9:00 hodin.

Zřizovatelem Zoo Ostrava je
statutární město Ostrava.

Autoři textů: Barbara Krzyžanková,
David Kubala, Veronika Máchová,
Jiří Novák, Šárka Nováková, Jana
Pluháčková a Jana Strakošová.

Autoři fotografií: Lucas Bono,
Enrico Gombala, David Kubala,
Tereza Šindelářová, Pavel Vlček,
Monika Vlčková a archiv Zoo Ostrava.

Sazba: Lukáš Pracný.

Neprošlo jazykovou korekturou.

Vzácní primáti

Zoo Ostrava je tradičním chovatelem starosvětských primátů a také lemurů. Dlouhodobě zaznamenává úspěchy v odchovu mláďat u řady z nich. V letošním roce získala dva nové druhy – lemury širokonosé a kočkodany Hamlynovy.

LEMUR ŠIROKONOSÝ (*Prolemur simus*)

Je největším druhem ze skupiny tzv. „bambusových“ lemurů, jejichž potravou je převážně bambus. Dříve se vyskytoval na poměrně velkém území Madagaskaru, ale zejména kvůli rozsáhlému odlesňování dnes žije na maximálně 4 % původního areálu. Početnost divoké populace se odhaduje na 1500 jedinců. V mezinárodním Červeném seznamu (IUCN Red List) je řazen v kategorii kriticky ohrožený (Critically endangered). Lemur širokonosý není vzácný jen v jeho původní domovině, ale také v lidské péči. V rámci Evropského *ex situ* programu je chováno pouhých 32 jedinců v 8 institucích. Chovatelské úspěchy zaznamenává zoo v Kolíně nad Rýnem, ze které jsme přivezli dvě samice. Další úspěšnou zoo je zoo v britském Burfordu, odkud bychom měli v nejbližší době dovést i samce. Návštěvníci ostravské zoo nový druh ohroženého primáta ale neuvidí. Jedná se o velmi citlivý druh, proto je prozatím tento potravní specialista umístěn v chovatelském zázemí. Doufáme, že se nám podaří úspěšně sestavit chovnou skupinu a následně se pak dočkáme i přírůstků.

KOČKODAN HAMLYNŮV (*Cercopithecus hamlyni*)

Vyskytuje se pouze na malém území – v hustých bambusových porostech Demokratické republiky Kongo a v oblasti národního parku Nyungwe ve Rwandě. V Červeném seznamu je veden v kategorii zranitelný (Vulnerable). Přestože ještě není bezprostředně ohrožen vyhubením, věnují zoologické zahrady velkou pozornost ochraně *ex situ* (v lidské péči), a to právě kvůli omezené oblasti výskytu. Kočkodan Hamlynův žije v malých skupinách a je potravní specialista – i on se živí převážně bambusem. Ten je energeticky velmi chudý, proto se tyto kočkodany pohybují relativně pomalu. Díky tmavému zbarvení srsti jsou pro predátory téměř neviditelní. Samec je výrazně větší než samice, zbarvení jsou oba stejné – hřbet mají olivově šedý, zbytek těla je tmavý. Na obličejí mají světlou masku ve tvaru písmene T. Do Evropského *ex situ* programu je zapojeno deset institucí. Celkem v nich žije sotva 25 jedinců, navíc se množí jen ve třech. Naše zoo získala samici z francouzské Zoo La Palmyre a samce ze Zoo Lipsko. Umístění byli ve starém pavilonu primátů. Ten je pro návštěvníky uzavřen, ale opice mají možnost vyjít do venkovního výběhu, kde je možné je pozorovat. Doufáme, že se pár v budoucnu začne rozmnožovat.

Mláďata hadů a želv

Většina plazů o své potomky nepečuje, mláďata jsou po vylíhnutí/narození schopna se o sebe postarat. Naopak, v případě masožravých druhů by se mohla stát i jejich kořistí. Proto jsou i v našich terarijních expozicích k vidění pouze dospělí jedinci. Snůška a následně i mláďata jsou umístěna v zázemí, kde jim chovatelé mohou zaručit vhodné a stabilní podmínky a mají přehled o příjmu potravy malých plazů. První půlka roku 2023 byla velmi úspěšná zejména v odchovu mláďat tří druhů hadů a vzácné želvy Hamiltonovy:

KRAJTA ZELENÁ

(*Morelia viridis*)

Krajty zelené obývají pavilon Papua. První pokus o rozmnožení proběhl v roce 2022, ale nebyl úspěšný. Letos v květnu se vylíhlo deset mláďat. Přestože se tyto hadi chovají v 80 evropských zoo, rozmnožují se jen vzácně. Malé krajty měří po vylíhnutí okolo 20 cm a jsou zbarvené žlutě. Záhy po opuštění vaječných obalů se snaží dostat do bezpečí a hledají vhodnou větvíčku, na níž zaujmají typickou polohu, jakou známe i u dospělých krajtů. Do zhruba 10. dne života nepřijímají žádnou potravu, ale tráví postupně živiny ze žloutkového váčku. Po prvním svleku je začnou chovatelé krmit myšími holátký. Do velikosti dospělých jedinců (cca 180 cm) dorostou asi za dva roky, jejich barvu získají už okolo jednoho roku.

KRAJTA PÍSMENKOVÁ

(*Python sebae*)

Krajty písmenkové obývají expozici s převráceným světelným režimem – Noční Tanganiku. Poprvé se tyto největší hadi Afriky rozmnožili v roce 2016, podruhé až letos. Samice nakladla 22 vajec. Vzhledem k tomu, že tyto krajty dorůstají až 7 m (běžně okolo 4,5 m), jsou i vejce poměrně velká – na délku mají přes 10 cm. Po cca 90 dnech inkubace přišlo na svět 19 mláďat měřících okolo 65 cm. K prořezání kožovitého obalu jim slouží tzv. vaječný zub, který je umístěn na horním rtu a po čase zmizí. Po vstřebání žloutkového váčku začneme mláďata krmit myši. Dospělé jedince krmíme králíky, morčaty a slepicemi, není ale výjimkou, že v přírodě jsou schopni pozřít i prase nebo gazelu.

HROZNÝŠEK SKVRNITÝ

(Gongylophis conicus)

Dospělí hroznýšci skvrnití obývají expozici Wanderu.

Tento menší nejedovatý had má krátké zavalité tělo o délce 50–80 cm. Hroznýšci jsou živorodí, tzn., že samice neklade vejce, ale rodí živá mláďata měřící cca 15 cm. Do velikosti dospělců dorostou zhruba za dva roky. Tento had se v zoologických zahradách chová velmi vzácně – v Evropě aktuálně pouze ve třech, a to včetně ostravské.

V přírodě zatím nepatří k bezprostředně k ohroženým druhům, ale početnost divoké populace klesá v důsledku nadměrného a nelegálního odchytu pro obchod s živými zvířaty a využití v lidové medicíně. Často je zabíjen kvůli záměně s jedovatými druhy. I proto je odchov v ostravské zoo velmi důležitý pro budoucnost tohoto druhu.

ŽELVA HAMILTONOVA

(Geoclemys hamiltonii)

Sladkovodní želvy Hamiltonovy jsou v zoologických zahradách poměrně vzácně k vidění. Z českých zoo sdružených v Unii českých a slovenských zoologických zahrad jsou chovány jen v Ostravě. A ještě vzácněji se v lidské péči rozmnožují. Původně byly tyto asijské želvy k vidění v jednom z akvárií v chovatelsko-expozičním celku Čitván. Po vybudování nových akvárií v zázemí byly přestěhovány tam. Vzhledem k tomu, že se tento druh stává v přírodě stále vzácnější a odchovy v lidské péči jsou velmi raritní, upřednostnila zoo přesun želv do vhodnějších podmínek.

Do roku 2019 byla želva Hamiltonova v Červeném seznamu ohrožených druhů (IUCN Red List) řazena v kategorii zranitelný (Vulnerable). V důsledku dalšího poklesu početnosti populace v přírodě byla přeřazena do kategorie ohrožený (Endangered). Chov v lidské péči tak nabývá na stále větším významu a v budoucnu může být jedinou šancí, jak tento druh zachránit před úplným vyhubením na Zemi. V Evropě je chován v jedenácti zoologických zahradách a celková populace čítá necelých 70 jedinců. V posledním roce se odchovy mláďat zdařily pouze ve třech zoo – v německém Lipsku a Halle a dále v Ostravě, kde se vylhlo nejvíce mláďat – přes 40.

Chov šimpanzů nejen v Zoo Ostrava

Rozhovor s vedoucí zooložkou Janou Pluháčkovou, která je zároveň koordinátorkou Evropského *ex situ* programu pro šimpanze.

Blahopřejeme k úspěchu.

V ostravské zoo se koncem srpna narodilo šimpanzí mládě, druhé během tří let. Kromě toho, že je to velká radost, jedná se i o chovatelský úspěch. Jak by se dal označit – je to úspěch lokální, evropský, světový?

Narození každého mláděte kriticky ohroženého šimpanze

hornoguinejského je velký úspěch.

Jelikož je Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) jediná, která poddruhy šimpanzů rozlišuje a chová odděleně, dá se říci, že se jedná o úspěch světový. Bohužel počty narozených a přeživších mláďat tohoto poddruhu v posledních letech spíše klesají, a proto máme opravdu z každého mláděte velkou radost.

Jak je na tom ostravská zoo s chovem šimpanzů, nebo obecněji s chovem primátů ve srovnání s dalšími zoologickými zahradami?

Ostravská zoo má v chovech primátů dlouholetou tradici a dovoluji si tvrdit, že díky naší práci se podařilo zachránit chov několika druhů v rámci EAZY. Chováme velké skupiny hulmanů posvátných, makaků lvích

a kočkodanů Dianiných. Podařilo se nám odchovat i několik druhů vzácných lemuru (lemur Sclaterův a lemur mongoz) a nově jsme bylo požádání o pokus rozmnožit lemury širokonosé, kterých v evropských chovech přežívá posledních 32 jedinců a množí se pouze ve dvou zoo. Nově také začínáme s chovem kočkodanů Hamlynových, kterých je dokonce ještě méně.

Šimpanzí skupina se postupně rozrůstá, Pavilon evoluce je zabydlený už téměř 10 let. Dá se v krátkosti shrnout, jaké největší změny, kromě stěhování, se udály ve skupině šimpanzů v Zoo Ostrava v poslední dekádě?

Do nového pavilonu jsme tehdy v roce 2015 stěhovali ještě naši původní skupinu čtyř hybridních samic, která dlouhá leta žila ve starém pavilonu primátů. Až později jsme dostali nabídku na sestavení nové chovné skupiny poddruhu *verus* a umístění našich stávajících samic v Zoo Lipsko. Odtud také pocházely naše 3 nové samice, jednalo se tedy o výměnu. Po samicích z Lipska jsme do skupiny začlenili nejdříve samce ze Zoo Valle des Signes ve Francii a později dalšího samce ze Zoo Ravenna v Itálii. Následně ve dvou vlnách dorazily další chovné samice ze Zoo Aalborg v Dánsku. Celý tento proces nám trval více než 4 roky, protože spojování šimpanzů není snadná záležitost. Kromě nutných zkušeností a znalostí se začleňováním je potřeba hodně trpělivosti a respektu vůči samotným zvířatům. Zkrátka musíte respektovat jejich tempo a potřeby.

Je možné stanovit maximální počet šimpanzů, který může žít v Pavilonu evoluce? Bude ho dosaženo?

Maximální počet zvířat záleží nejen na prostorových možnostech expozice,

ale do určité míry i na individuálních povahách zvířat a jejich vzájemné snášenlivosti. V současné době naše skupina má 9 členů a naše maximum včetně mláďat osobně vidím někde kolem 15 jedinců.

Dají se v oboru chovatelství šimpanzů sledovat nějaké trendy?

V minulosti bylo zvykem chovat se k šimpanzům jako k primátům obecně. Nyní již víme, že mezi primáty jsou obrovské rozdíly jak v sociální struktuře, tak i v krmení a dalších potřebách. V případě šimpanzů bylo běžným zvykem chovat jednoho samce, několik samic. Jakmile mláďata dosáhla pohlavní dospělosti, synové opustili skupinu, dcery ve skupině zůstaly a otec se vyměnil za nepřibuzného samce. To je samozřejmě v přímém rozporu s tím, jak šimpanzi ve volné přírodě žijí. Základem šimpanzí skupiny jsou samci, kteří v rodné skupině zůstávají celý život, naopak mladé samice z rodné skupiny odcházejí a hledají si novou skupinu. Také už víme, že dospělých samců musí být ve skupině několik a že mezi nimi panují složité sociální vztahy.

Existují přístupy, které se třeba děly před 30 lety a nyní se s nimi už vůbec nesetkáme? A co je žhavou novinkou v současnosti? Prosazují se novoty v chovech postupně a dlouhodobě nebo se díky snadnějšímu propojení světa i rychleji dostávají do praxe?

O posunu v krmených dávkách našich zvířat snad není potřeba ani mluvit. Už dávno víme, že (nejen) šimpanzům lidská strava nedělá dobře, a to včetně těstovin, pečiva, rýže. Dokonce i ovoce snižujeme na minimum, protože ve srovnání s ovocem ve volné přírodě je to naše kousnutí v obchodech vyšlechtěné, takže obsahuje příliš vysoký podíl

cukru, a naopak příliš málo vlákniny. Nicméně úplně poslední novinkou je existence tzv. seznamovacích poradců, kteří po přesunu zvířete do nové zoo pomáhají se zapojením daného jedince do nové skupiny. Jak jsem již zmiňovala, jedná se o poměrně komplikovaný, a hlavně citlivý proces, během kterého se může mnoho pokazit, pokud není veden odborníkem.

Co tě na současné skupině šimpanzů nejvíce baví pozorovat? Dá se odhadnout, jaké budou další vztahy ve skupině a mezi nejmladšími šimpanzi, mezi kterými je věkový rozdíl necelé tři roky?

Pro mě osobně je vždy nejlepší známkou dobře odvedené práce, pokud vidím, že šimpanzi fungují jako rodina. V ideálním případě na nás nereagují a vlastně nás lidí nijak zvlášť nepotřebují. Jejich život jako rodiny je i tak dostatečně dynamický a plný podnětů, k čemuž samozřejmě výrazně pomáhá přítomnost mláďat. A jelikož jsou oba naši nejmladší členové skupiny samci, předpokládám, že v budoucnu vytvoří koalici a společnými silami sesadí stávajícího alfa samce a jeden z nich převezme jeho pozici. Tak šimpanzí skupina funguje i ve volné přírodě a mělo by to tak proběhnout i u nás.

Často nám píšou děti a studenti, že by jednou chtěli pracovat v zoologické zahradě, co bys jim poradila, aby se profesně mohli věnovat práci zoologa nebo chovatele? Jaká byla tvoje cesta? Co všechno obnáší práce zoologa?

V dnešní době je přístup k informacím mnohonásobně snadnější než dříve. Každý z nás má v kapse mini počítač, který vám během pár vteřin vyhledá základní poznatky o jakémkoli živočišném druhu. Ne všechny informace z internetu je

samozřejmě možné brát vážně, na to pozor. Ale dostupné jsou i odborné knihy v angličtině, kterou se dnes děti učí už v mateřské školce. Takže mou jedinou radou je studujte, zkoumejte a pozorujte zvířata s otevřenou myslí a pokorou. Samozřejmě pro obě pozice je potřeba mít náležitě vzdělání. Pro pozici chovatele alespoň středoškolské, pro pozici zoologa vysokoškolské.

Jaký je podle tebe ideální chovatel, je potřeba, aby měl nějaké speciální vlastnosti nebo dovednosti?

Odpověď je vlastně úplně jednoduchá. Chovatel by měl mít svá zvířata rád a měl by pro ně mít cit. Tím „mít rád“ ale rozhodně nemyslím mazlení nebo jiné otlapkávání. Mít rád zvíře pro mě znamená znát ho, respektovat jeho potřeby a potlačit ty svoje. To v praxi znamená, že zvířeti nevnučuji, jak žiju já svůj život, co mám já rád a co si tudíž myslím, že je dobré i pro něj.

Máš v pozici hlavního zoologa nějaký chovatelský sen? Přibude

v zoo v blízké budoucnosti nějaký druh, na který se vyloženě těšíš?

Snů mám samozřejmě mnoho a jeden se mi dokonce i brzy splní. A to jsou již zmiňovaní kočkodani Hamlynovi. Ale i to má svá pravidla a rozhodně to nefunguje tak, že si pořizujeme druhy, které se nám prostě líbí. Chováme hlavně druhy, které to potřebují. A spíše než pořizování nových druhů, je mým snem, aby se všechna zvířata v naší péči měla zkrátka co nejlépe. A mým osobním přesvědčením je, že jedinou správnou cestou k tomu je mít tým skvělých lidí, kteří budou pro svou práci žít a dělat ji co nejlépe. Takže mou prací je starat se nejen o naše zvířata, ale vytvářet co nejlepší pracovní podmínky i pro naše chovatele.

V zoologických zahradách je spousta bezpečnostních prvků jak pro návštěvníky, tak i v zázemí pro pracovníky zoo. V mnoha případech však návštěvníci různá doporučení i výrazné zákazy ignorují. Jaké druhy zvířat jsou

podle tebe nejvíc podceňované, a přitom velmi nebezpečné?

Asi se očekává, že začnu jmenovat lvy, slony nebo právě šimpanze. Bohužel ale musím říct, že nejnebezpečnějším zvířetem v naší zoo jsou lidé. A tím myslím samozřejmě právě naše návštěvníky. Ačkoli se situace za 17 let, co v zoo pracuji, v mnohém zlepšila, pořád je ještě co dohánět. Návštěvníci stále krmí naše zvířata, ačkoli každé z nich má přesně spočítanou krmnou dávku. Vhazují předměty do expozic, přelézají ploty, snaží se zvířata pohladit nebo vyfotit, prostrkují prsty skrz pletivo. Vůbec si při tom neuvědomují, že k újmě můžou přijít nejen oni, ale i zvířata. Je až s podivem, kolik lidí za své vstupné očekává od zvířat akrobatický výkon či jinou formu zábavy. Na druhou stranu se ale čím dál častěji setkáváme s návštěvníky, kterým nevádí na zvíře si počkat a prostě se jen kochat jeho krásou a výjimečností.

Děkuji za rozhovor!

České rostliny v ohrožení

O záchranných programech pro kriticky ohrožené druhy zvířat jste již určitě četli, v ostravské zoologické zahradě chováme mnohé ohrožené, kriticky ohrožené nebo vymizelé druhy živočichů. Ale nejsou to jen zvířata, kdo je na prahu ohrožení, či dokonce vymizení. Přibývá také velké množství rostlin, které je potřeba chránit. Rychlost, s jakou z přírody mizí živočišné i rostlinné druhy a s jakou přibývají na seznamu kriticky ohrožených, je nepříjemně vysoká. Proto se i v Zoo Ostrava snažíme pomoci zpomalit tento smutný trend.

Zachránit botanické zahrady mizející rostliny české přírody?

Unie botanických zahrad (jejímž členem je i Zoologická zahrada a botanický park Ostrava) si je vědoma míry ohrožení, a v horším případě i mizení, původních druhů rostlin z české přírody. V roce 2016 proto vznikl **Záchranný program pěstování ohrožených druhů české flóry v botanických zahradách České republiky**. Sedm botanických zahrad (včetně naší) se rozhodlo kritickou situaci řešit. Následně zhodnotilo, do jaké míry jsou druhy rostlin ohrožené, jestli je jejich ochrana dostatečná, a hlavně jaké jsou možnosti nepříznivou situaci zvrátit. Jedním ze způsobů pomoci bude cílené pěstování ohrožených druhů původních českých rostlin v botanických zahradách.

Stulík malý

Ostrava se zapojuje

Do záchranného programu byly vybrány vlajkové druhy rostlin, tedy ty, které vyžadují v současnosti největší pozornost a ochranu. Pilotní program se rozběhl v roce 2021. Naše zoo v rámci něj začala s pěstováním 3 druhů v České republice ohrožených rostlin – **stulíku malého** (*Nuphar pumila*), **včelníku rakouského** (*Dracocephalum austriacum*) a **mečíku bahenního** (*Gladiolus palustris*). Všechny tyto druhy byly už pěstovány v jiných botanických zahradách, a tak práce našich zahradníků využívala již získané zkušenosti kolegů. Do záchranného programu se postupně zapojují i další botanické zahrady a partnerské organizace. Rozšiřují se také seznamy druhů rostlin, které je potřeba chránit a jež by bylo vhodné zachovat v botanických zahradách jako zdroj genofondu pro případnou repatriaci.

Pěstujeme vymizelou plovoucí masožravku!

V současné etapě záchranného programu jsme byli požádáni o pomoc s pěstováním nikoli ohroženého, ale dokonce na území České republiky již vymizelého druhu z oblasti severní Moravy a Slezska a jeho návratem do přírody. Jde o rostlinu **aldrovandku měchýřkatou** (*Aldrovanda vesiculosa*). Jedná se o vodní, volně plovoucí masožravou rostlinu s lodyhou dlouhou 10–30 cm, která může být i větvená. Roste u břehů mělkých, teplých, stojatých nebo pomalu tekoucích vod. Vyhovuje jí společenství s rákosem, orobincem a ostřicemi a s optimální teplotou vody mezi 23 až 30 °C. V České republice byla na poslední známé lokalitě na

Karvinsku vyhubena v důsledku těžby uhlí v 50. letech minulého století. V 90. letech byla vysazena, ale populace se udržela jen na několika lokalitách na Třeboňsku.

Drobné květy aldrovandky jsou pětičetné, bílé a vykvétají na hladině. V mírném pásmu však rostlina téměř nekvete, protože potřebuje dlouhotrvající vysoké teploty. Plodem je tobolka. Přezimuje pomocí tzv. turionů (přezimovacích pupenů), které slouží zároveň k vegetativnímu rozmnožování. V nádržích v našich pěstebních sklenících se jí v uplynulém roce dařilo. Z deseti dodaných turionů se uchytilo osm. Následné rostliny pak poskytly pupeny pro další sezonu. Vzhledem k náročnosti pěstování tohoto druhu uvidíme, zda se podaří zajistit dostatečnou populaci pro její případný návrat do přírody.

Botanický směr ostravské zoo předurčilo už mnohem dříve umístění v unikátní přírodní lokalitě Velkého ostravského lesa. V roce 2007 zde byly vybudovány tři naučné botanické stezky, které návštěvníkům odkryly do té doby nepřístupné partie areálu, a rozsáhlé botanické zázemí v podobě velkého skleníkového komplexu. V roce 2015 vznikl Rododendron park a v současnosti roste také odborná prestiž naší organizace mezi botanickými zahradami. V roce 2018 se pak upravil název zoo na Zoologická zahrada a botanický park Ostrava.

*Aldrovanka
měchýřkatá*

Gibon bělolící

Vietnamazing – nová kampaň EAZA

Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA), která sdružuje na 400 evropských zoologických zahrad a dalších institucí, připravuje novou ochrannou kampaň, která bude v letech 2024–2025 zaměřena na Vietnam a jeho druhovou rozmanitost v ohrožení. Vietnam patří mezi 36 nejvýznamnějších ohnisek biodiverzity na světě, kde najdeme více než 7000 druhů endemických rostlin a více než 530 druhů obratlovců, kteří se nevyskytují nikde jinde na Zemi. O unikátnosti území svědčí i více než 150 nově objevených druhů organismů v posledních dvou letech (2021–2022)! Řada zdejších živočichů je však vážně ohrožena a dostává se až na pokraj vyhubení, a to zejména vinou masivního lovu, ztráty přirozeného prostředí a jeho degradace, či nezodpovědného turismu a obchodu.

Díky vysoké návštěvnosti členských institucí EAZA, která čítá více než 140 milionů lidí ročně, se jedná o největší ochrannou kampaň světa. Do

společné iniciativy se zapojují i české a slovenské zoologické zahrady sdružené v Unii českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZOO).

Cílem kampaně je nejen upozornit na problémy, které vietnamskou přírodu trápí, ale také podniknout praktické kroky k její ochraně, protože právě společné aktivity mohou podnítit instituce i jednotlivce k činům.

Vlajkovým druhem kampaně se stali kriticky ohrožení **giboni bělolící** (*Nomascus leucogenys*), jejichž chovu se od roku 2002 věnuje i Zoo Ostrava. Ti patří mezi nejohroženější primáty světa, přičemž největší hrozbou je pro tato striktně arboreální zvířata úbytek původního lesa. Kromě nich chová Zoo Ostrava i další vlajkové druhy kampaně. Od roku 2022 obývají chovatelsko-expoziční zařízení Vadtha ni **krokodýlovci čínští** (*Shinisaurus crocodilurus vietnamensis*). Mimo zraky návštěvníků

jsou pak v klidu a bezpečí chovatelského zázemí momentálně chováni i **bažant Edwardsův** (*Lophura edwardsii*) a **želva annámská** (*Mauremys annamensis*).

Kromě druhů chovaných v lidské péči se Zoo Ostrava podílí také na podpoře několika projektů *in situ*, tedy přímo na místě, ve Vietnamu. Hlavními projekty, které podporuje i každý návštěvník v rámci projektu Tři koruny ze vstupu jsou Tonkin Snub-nosed Monkey Conservation Programme na podporu vzniku a rozšiřování chráněných území s výskytem kriticky ohrožených primátů **langurů indočínských** (*Rhinopithecus avunculus*), a Delacour's Langur Project na záchranu a ochranu kriticky ohrožených **langurů Delacourových** (*Trachypithecus delacouri*), jejichž jediná životaschopná populace na světě se nachází ve vietnamské přírodní rezervaci Van Long. Ta je také jedinou, která je zatím zapsána na Zeleném seznamu chráněných území IUCN ve Vietnamu.

Mezi další podporované projekty patří také Saola Working Group, která má za cíl zachránit kriticky ohroženého kopytníka **saolu** (*Pseudoryx nghetinhensis*) před vyhubením, a Endangered Primate Rescue Center – centrum pro rehabilitaci,

chov, výzkum a ochranu ohrožených primátů a jejich přirozeného prostředí ve Vietnamu.

Že ochranná opatření mají smysl, dokládá i jeden z několika tzv. vlajkových druhů kampaně – **trnožolek** *Tylotriton vietnamensis*. Přes 400 jedinců tohoto druhu bylo odchováno v lidské péči díky spolupráci vietnamského Ústavu ekologie a biologických zdrojů (IEBR), německou zoologickou zahradou v Kolíně nad Rýnem a dalších evropských zoo, přičemž část jedinců byla repatriována do Vietnamu. Díky tomu by druh mohl být v Červeném seznamu IUCN přesunut z kategorie ohrožený (Endangered) do méně závažné kategorie zranitelný (Vulnerable).

Novinky, aktuality a tematické zajímavosti

o nadcházející kampani můžete najít na

- facebookovém profilu kampaně www.facebook.com/vietnamazing.eaza,
- webových stránkách www.vietnamazing.org a
- webu Zoo Ostrava www.zoo-ostrava.cz/cz/ochrana-prirody/kampane-eaza/.

Bud'te součástí kampaně i vy!

Mládě
krokodýlovce
čínského

CITES – 50 let úmluvy na ochranu zvířat a rostlin

CITES – zkratka, která na první ani druhý pohled nedává tušit, že označuje jednu z nejzásadnějších globálních iniciativ na záchranu biologické rozmanitosti na naší planetě. Její celý název je Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Zkratka **CITES** vychází z anglického názvu **Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora**. Jedná se tedy o mezinárodní úmluvu, jejímž cílem je ochrana ohrožených druhů před hrozbou nadměrného využívání pro komerční účely. Nutno podotknout, že jde o hrozbu vskutku urgentní – ilegální obchod s divokými zvířaty a rostlinami

je totiž hned po ničení přirozeného prostředí považován za nejzávažnější příčinu vymírání druhů. Nicméně i legální obchod může být pro populace zvířat a rostlin závažný problém, pokud není regulován. Úmluva CITES proto obchodování s ohroženou faunou a flórou upravuje.

A jak to vypadá v praxi? Více než 6 000 druhů živočichů a kolem 33 000 druhů rostlin, které jsou úmluvou CITES chráněny, je podle stupně jejich ohrožení vyhubením rozděleno do tří seznamů označených jako přílohy I, II a III. Na základě této klasifikace je pak obchod s daným druhem buď zakázán (příloha I), či různě omezen.

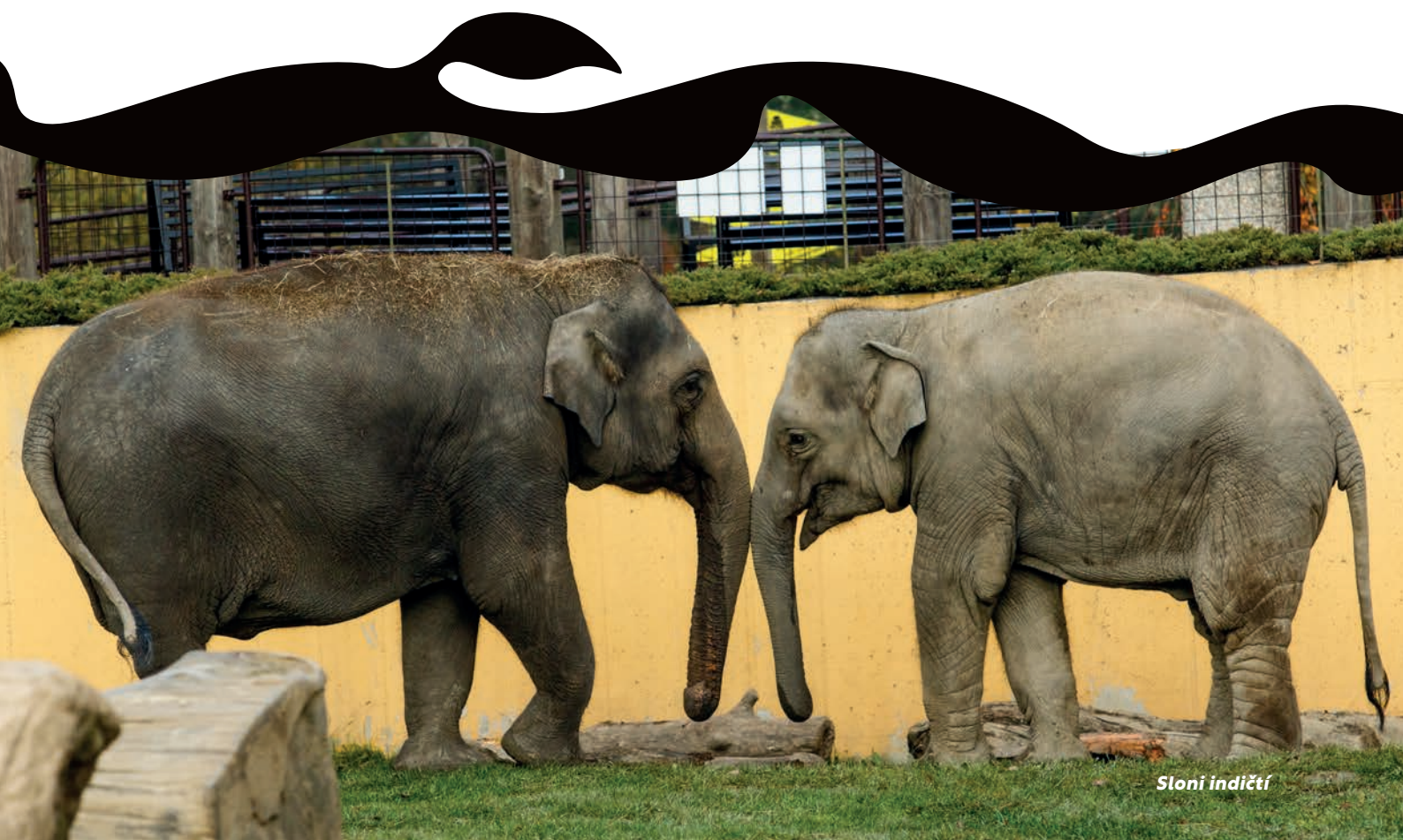
O chovu či obchodu s CITES druhy se také musí vést podrobné záznamy. Někdy je však i přísná ochrana CITES na pašerácké síti krátká. Tak jako v případě luskounů, nejpašovanějších savců světa. Mezi lety 2015 a 2021 bylo v Asii zabaveno více než 330 tun luskounů a jejich částí. Konkrétně v Indonésii byla v roce 2015 zachycena zásilka 5 tun zmražených luskounů, 77 kg šupin a 96 živých luskounů posílaná přes Vietnam do Číny v hodnotě na černém trhu asi 1,8 milionu dolarů. A to jde pouze o jednu zásilku v jedné zemi. Dle odhadů přitom bývá odhaleno pouze 5–10 % skutečného rozsahu ilegálního obchodu.

Úmluva CITES však i přesto **od svého počátku představuje významný nástroj světové strategie ochrany přírody**. A že je tomu tak již pěkná řádka let – **v letošním roce svět slaví půlstoletí od chvíle, kdy byla v roce 1973 úmluva CITES ve snaze o ochranu biodiverzity před nekontrolovaným obchodováním sjednána ve Washingtonu**. O tom, že se jedná o úsilí vskutku globálního rozměru, svědčí i počet států, které úmluvu podepsaly. Doposud jich je 184. Česká republika se mezi signatáře, tehdy ještě jako bývalá ČSFR, přidala v roce 1992.

Podrobnější informace o úmluvě CITES naleznete na stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny (www.nature.cz) či Ministerstva životního prostředí (www.mzp.cz).

Úmluvou CITES je chráněna i většina druhů zvířat chovaných v Zoo Ostrava.

Sloni indičtí

Inspirace na smysluplný dárek

Od Ježíška, ale i k narozeninám si můžete přát třeba plameňáka, slona či pandu. A tomu, kdo si přeje, se sny plní – na Vánoce a klidně i jindy. Vybrat si můžete jakékoliv zvíře z naší zoo, a stát se tak jeho adoptivním rodičem.

Adoptovat si můžete kterékoli zvíře ze seznamu chovaných druhů v naší zoo již od částky 500 Kč. Zvířata v Zoo Ostrava adoptují děti, dospělí, školní třídy, rodiny i pracovní kolektivy. Certifikát o adopci je oblíbeným dárkem k narozeninám nebo na Vánoce.

Více informací najdete na našem webu.

Děkujeme za Vaši podporu!

Prvoodchov u jeřábů bělošijích

Tento vzácný ptačí druh je v Zoologické zahradě a botanickém parku Ostrava chován od roku 2007, kdy jsme získali dva samce. V roce 2017 proběhla výměna jednoho samce za samici. Pár poprvé zahníždil v roce 2019, ale vejce byla neoplozená. Po opakovaných nezdarech v následujících letech snesla letos na jaře samice první oplozená vejce. Z nich se koncem června vylíhla dvě mláďata. Ta jsou po vylíhnutí pokryta rezavohnědě zbarveným prachovým peřím, brzy dovedou běhat a rychle rostou. Oba rodiče zvládali od začátku svou rodičovskou premiéru velmi dobře, mláďata vodili a krmili speciální směsí připravenou ze strouhaného vařeného vejce, vařeného rýže, mletého vařeného masa, krouhané zeleniny, tvrdého drobeného tvarohu, pampeliškového a jetelového listí, kopřiv a směsi pro hmyzožravé ptáky. K tomu měli k dispozici množství hmyzu, především

rozmražených cvrčků. Chovatelé si odchovu velmi cení, protože tento druh patří v přírodě k ohroženým, a přestože je v rámci Evropy chován asi v 60 institucích, v letošním roce se podařilo mláďata odchovat pouze ve čtyřech zoologických zahradách (počítáno i s Ostravou).

Jeřáb bělošijí (*Grus vipio*) dorůstá do výšky 125 cm s rozpětím křídel okolo 2 m a může vážit až 6,5 kg. Žije na travnatých územích, podmáčených loukách a bažinách v okolí sladkých vod na severovýchodě Mongolska a Číny a na jihovýchodě Ruska. Na zimu odlétá do Japonska, Číny a Koreje. V Červeném seznamu ohrožených druhů (IUCN Red List) je zařazen v kategorii zranitelný (Vulnerable). Početnost divoké populace se odhaduje na 3700–4500 dospělých jedinců. Trpí zejména ztrátou vhodných hnízdišť v důsledku vysušování mokřadů.

Biodiverzita Zoo Ostrava: Netopýři

Přírodní charakter areálu s několika rybníky je příznivým prostředím pro řadu volně žijících živočichů, také pro netopýry. Nedávný výzkum odhalil, že se jich zde vyskytuje až devět druhů, tj. téměř třetina všech druhů netopýrů zaznamenaných na území České republiky.

Výzkum se prováděl pomocí ultrazvukových detektorů a také odchytom do speciálních sítí. Mezi nejhojnější druhy v areálu zoo patří **netopýr vodní**. Nacházíme ho pravidelně každým rokem. Vyskytuje se prakticky všude, kde je v nižších polohách voda. Pravděpodobně zde má i rozmnožující se kolonii. Tu zde má i **netopýr rezavý**. Naopak vzácným je **netopýr Brandtův**.

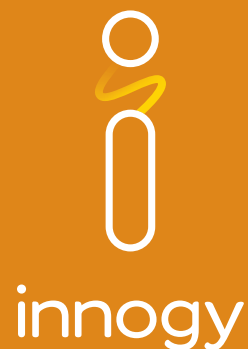
Podle aktuální legislativy České republiky patří všichni netopýři ke zvláště chráněným druhům. Chránění jsou i Úmluvou o ochraně evropské fauny a flóry (**Bernská konvence**) a Dohodou o ochraně populací evropských netopýrů (**EUROBATS**).

Mezinárodní noc pro netopýry

V Zoo Ostrava se také pravidelně už od roku 2005 koná na konci léta osvětová akce pro veřejnost věnovaná netopýrům.

Netopýři v Zoo Ostrava

- 1. netopýr severní** (*Eptesicus nilssonii*)
přeletuje zde i loví, vzácný druh areálu
- 2. netopýr večerní** (*Eptesicus serotinus*)
přeletuje zde i loví, hojný druh areálu
- 3. netopýr vodní** (*Myotis daubentonii*)
přeletuje zde i loví, hojný druh areálu
- 4. netopýr Brandtův** (*Myotis brandtii*)
přeletuje zde i loví, vzácný druh areálu
- 5. netopýr velký** (*Myotis myotis*)
přeletuje zde i loví, vzácný druh areálu
- 6. netopýr rezavý** (*Nyctalus noctula*)
přeletuje zde i loví, hojný druh areálu
- 7. netopýr ušatý** (*Plecotus auritus*)
přeletuje zde i loví, vzácný druh areálu
- 8. netopýr hvízdavý** (*Pipistrellus pipistrellus*)
méně hojný druh areálu
- 9. netopýr nejmenší** (*Pipistrellus pygmaeus*)
méně hojný druh areálu

/ Powered
by MVM

Rádi dodáváme energii Vaší oblíbené ZOO

Fandíme ekologickým projektům.

Máme e-nabíječky, jezdíme na stlačený zemní plyn,
dodáváme fotovoltaické elektrárny na klíč.

Máme rádi přírodu. Máme rádi ZOO Ostrava. Již mnoho let.

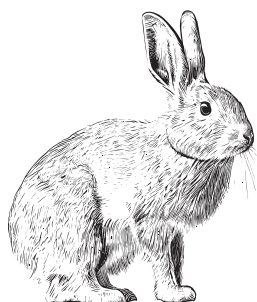
Vaše innogy

innogy.cz

Králík versus zajíc

Tato dvě zvířata zná určitě každý. Ale kdo přesně ví, jak je od sebe odlišíme? Mnohé také překvapí, že ani zajíc, ani králík nepatří k hlodavcům, ale řadí se do zvláštní skupiny zajíci (Lagomorpha).

KRÁLÍK DIVOKÝ
(*Oryctolagus cuniculus*)

VELIKOST A TYPICKÉ ZNAKY

Váha 1–2,5 kg, podsadité tělo, přední i zadní končetiny stejně dlouhé, uši jsou kratší než hlava. Barva srsti šedohnědá, během roku se nemění.

ZPŮSOB ŽIVOTA

Žije v rodinných skupinách, které obývají nory s mnoha východy.

POTRAVA

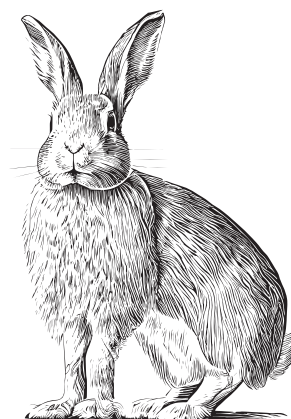
Rostlinná.

MLÁĎATA

Ramlice po 30denní březosti rodí v noře v komůrce vystlané suchou travou a srstí 4–8 holých, slepých a nepohyblivých mláďat. Po třech týdnech začnou králíci vylézat z mateřské nory a sami hledají potravu – mladé rostliny a kořínky. Po měsíci se osamostatňují.

VÍTE, ŽE...

původní domovinou králíka divokého je jihozápadní Evropa, zvláště Pyrenejský poloostrov? Šíření do jiných částí Evropy ve starověku napomohli Fénicičané a Římané, ve středověku pak katolická církev, která chovala divoké králíky v klášterních zahradách. Položila tak základy domestikace králíků.

ZAJÍC POLNÍ
(*Lepus europaeus*)

VELIKOST A TYPICKÉ ZNAKY

Váha 2,5–6 kg, protáhlé tělo, zadní běhy výrazně delší než přední, uši s černými špičkami jsou delší než hlava. V létě má srst tmavší, v zimě světlejší.

ZPŮSOB ŽIVOTA

Je spíše samotář. Ve skupinách ho můžeme vidět v době páření.

POTRAVA

Převážně rostlinná, občas pojídá houby, drobné živočichy, a dokonce i zbytky zvířat.

MLÁĎATA

Zaječice po 42denní březosti rodí do důlků v trávě 2–4 osrstěná, vidoucí, samostatně se pohybující mláďata. Po týdnu už ochutnávají zelené odmladky rostlin. Od pátého týdne života se už o sebe musejí postarat sama.

VÍTE, ŽE...

ani malí zajíci choulící se v trávě nejsou opuštění (podobně jako koloušci)? Jejich matka o nich dobře ví, jen si třeba odběhla sehnat něco k snědku. V žádném případě se takových mláďat nedotýkejte. Pokud bychom na ně přenesli lidský pach, mohlo by se stát, že pak by je mohla matka opustit.